

Sažetak: Ukoliko se logistika promatra kao sistem onda treba imati u vidu da su njegovi bitni elementi materijalna dobra, kadrovi i informacije. Ti su elementi uključeni u jedan proces, u kojem se vrši transformacija dobara. „Logistički sistem obično ima više podsustava u kojima se odlučuje i provodi sljedeće: držanje zaliha, skladištenje i otprema, pregrupiranje, pakiranje i otprema te ukupno izvršenje naloga. Najvažnije domene djelovanja logističkog sistema jesu nabava, proizvodnja, skladište te distribucija i promet“. Funkcija nabave je dio poslovnog procesa u kojem zapravo započinje njegov fizički dio, dok proizvodnja predstavlja centralni dio poslovnog procesa. Jedan od najbitnijih dijelova logistike su distribucija reprodukcijanskog materijala i gotovih proizvoda. Djelotvorna distribucija reprodukcijanskog materijala znači utjecati na smanjenje troškova, a isporučiti gotove proizvode do krajnjih kupaca. Skladište je centar logistike bez obzira je li riječ o sirovinama, reprodukcijanskom materijalu ili o gotovim proizvodima. Politika skladištenja može biti različita, ali je težište na utvrđivanju optimuma zaliha, kako bi s jedne strane proizvodnja bila zadovoljena, a s druge strane kupci bili na vrijeme opskrbljeni.

Ključne riječi: logistika, nabava, skladište, distribucija i promet

DISTRIBUTION CHANNELS AND LOGISTICS SYSTEMS IN B&H

Abstract: If logistics is viewed as a system it should be borne in mind that the essential elements of his material goods, personnel and information. These elements are included in a single process, in which the transformation is carried goods. "The logistics system usually has several sub-systems in which decisions are made and carried out the following: keeping inventory, warehousing and freight forwarding, regrouping, packing and shipping, and the total execution of the order. The most important domain of action of the logistics system are procurement, production, storage and distribution and marketing. " Purchase function is part of the business process in which actually begins with his physical part, while production is a central part of business process. One of the most important parts of the logistics distribution of propagating material and finished products. Effective distribution of reproductive material does affect the cost reduction, and deliver finished products to end customers. The warehouse logistics center regardless of whether the raw materials, the reproductive material or finished products. Privacy storage may be different, but the focus is on determining optimum inventory in order on the one hand production was satisfied, on the other customers were supplied on time.

Keywords: logistic, purchase, warehouse, distribution, transport

1. Uvod

Ukoliko se logistika promatra kao sistem onda treba imati u vidu da su njegovi bitni elementi materijalna dobra, kadrovi i informacije. Ti su elementi uključeni u jedan proces, u kojem se vrši transformacija dobara. „Logistički sistem obično ima više podsustava u kojima se odlučuje i provodi sljedeće: držanje zaliha, skladištenje i otprema, pregrupiranje, pakiranje i otprema te ukupno izvršenje naloga. Najvažnije domene djelovanja logističkog sistema jesu nabava, proizvodnja, skladište te distribucija i promet“¹⁴⁸. Funkcija nabave je dio poslovnog procesa u kojem zapravo započinje njegov fizički dio, dok proizvodnja predstavlja centralni dio poslovnog procesa. Jedan od najbitnijih dijelova logistike su distribucija reprodukcijanskog

¹⁴⁸ LOGISTIKA (2009); preuzeto sa: <http://www.etfos.hr/index.php> (10.05..2015)

materijala i gotovih proizvoda. Djelotvorna distribucija reproduksijskog materijala znači utjecati na smanjenje troškova, a isporučiti gotove proizvode do krajnjih kupaca. Skladište je centar logistike bez obzira je li riječ o sirovinama, reproduksijskom materijalu ili o gotovim proizvodima. Politika skladištenja može biti različita, ali je težište na utvrđivanju optimuma zaliha, kako bi s jedne strane proizvodnja bila zadovoljena, a s druge strane kupci bili na vrijeme opskrbljeni.

2. Logistički procesi

Korijeni pojma logistika nalaze se u grčkim riječima logos i logistikos. Logos znači znanost o principima mišljenja i razumnog prosuđivanja, dok logistikos predstavlja vještinu prosuđivanja bitnih elemenata u prostoru i vremenu koji su potrebni za optimalno rješavanje strateških i taktičkih zadataka na svim područjima ljudskih aktivnosti¹⁴⁹. Logistički procesi su poslovi i zadaci od kojih zavisi realizacija logističkih usluga. Oni obuhvataju transporta, pregrupiranja i skladištenja (bitni procesi tijekom dobara) pakiranja (bitni procesi pomaganja tijekom dobara), dostavljanja i obrade naloga (bitni procesi tijekom informacija). Ovisno o načinu kretanja robe mrežom struktura logističkog sistema može biti: Jednostupnjevna, Višestupnjevna, Kombinirana. Međunarodni logistički i distribucijski sistemi su dio integralne logistike, koja se bavi logističkim problemima na međunarodnom nivou. Ima sve dijelove i aktivnosti integralne logistike ali u okviru međunarodnih poslovnih struktura. Integralnu logistiku prema Bloomberg-u definišemo kao: proces predviđanja kupčevih potreba i želja; sakupljanja kapitala, materijala, ljudi, tehnologija i informacija potrebnih za zadovoljenje tih potreba i želja; optimiziranja robe – ili usluge – proizvođači mrežu s ciljem ispunjavanja kupčevih zahtjeva; te korištenje mreže kako bi se ispunili kupčevi zahtjevi u pravo vrijeme. Integralna logistika u užem smislu se sastoji od tri aktivnosti: Logistika nabave (bavi se problemima nabave materijala i dobara) Unutranja logistika (bavi se problemima skladištenja, unutarnjeg transporta i pakovanja) Logistika distribucije (bavi se problemom distribucije dobara i usluga). Koncept međunarodne logistike predviđa izlazak vaših proizvoda i usluga na internacionalno tržište. Prije svakog izlaza na novo međunarodno tržište neophodno je provjeriti i upoznati se sa zakonima koji upravljaju trgovinom na datom tržištu. Postoje mnogi sporazumi između država koji reguliraju trgovinu među datim državama. Pravni i regulatorni elementi koji mogu uticati na izvoz određenih proizvoda ili usluga su sljedeći: Izvozna regulativa i ograničenja, Uvozni propisi stranih vlada sadržaj međunarodnih ugovora zadovoljenje međunarodnih standarda i Međunarodno pravo i arbitraža. Distribucijski centri nasuprot agenata, stvarno kupuju proizvode ili usluge i preprodaju ih lokalnim kupcima. Često, oni određuju prodajnu cijenu, finansiraju kupca i odgovaraju za garanciju i servis proizvoda. U većini EU zemalja, distributivni sistemi su visoko razvijeni. Postoji veliki broj raznih distributivnih sistema koji zadovoljavaju potrebe kupaca bez obzira da li su ciljane grupe bogati ili siromašni kupci. U odabiru pravog kanala distribucije mora se tražiti specijalizirani distributer za određeni proizvod. Da bi se izabrao pravi distributer izvoznika očekuje dugotrajna obrada tržišta i prikupljanje jako puno informacija. Odabir distributera se može i pojednostaviti u zavisnosti od vrste proizvoda. Ako se radi o specijalnom proizvodu za koji je kupac spremna da plati visoku cijenu, odabire se i specijalizirana radnja da ga distribuira. Ako je proizvod "normalan" odabire se pogodan

¹⁴⁹ Kolanović I., Badurina, E.: Lučki sustav u logističkom lancu, Pomorski zbornik 40 (2008) 1, str.224

distributer ili supermarket. Ako proizvod spada u grupu jeftinih proizvoda treba razmisliti o radnjama koje prodaju sniženu robu tj. diskonti. Pored distributera postoje i specijalizovane veletrgovačke firme koje također snabdijevaju distributivnu mrežu kao na primjer u građevinskim materijalima, namještaju, snabdijevanju bolnica, elektronici, kućnim aparatima, svježoj hrani, tekstilu i sl. Neki veliki distributeri posebno u odjeći i hrani imaju svoju veleprodaju i u tim slučajevima marža je nešto niža. Najveći distributeri ponekad dolaze u zemlju proizvođača/izvoznika i kupuju direktno od njih, a ako ima potrebe organizuju urede za kupovinu u određenim zemljama (npr., IKEA već godinama ima svoju firmu za kupovinu namještaja iz bivših jugoslavenskih republika, koja je locirana u Sloveniji).

Maloprodajni lanci u EU postaju veoma jaki i često organizuju svoju kupovinu direktno u zemlji proizvodnje i tako obezbjeđuju bolju cijenu. Najveći distributivni lanci u pojedinim zemljama zadovoljavaju više od 45% potreba za određenim proizvodima. U Skandinaviji taj procent ide i do 80%. Nakon što se definišu uslovi transporta potrebno je utvrditi koji je najpovoljniji vid prijevoza robe na određenu destinaciju. Različite opcije su mu na raspolaganju, i to u pogledu načina transporta ili prijevoznog puta ili izbor samog prijevoznika. Postoje i drugi faktori koji utiču na njegovu odluku kao vrijeme potrebno za prijevoz (transit time), frekvencija servisa, cijena, rizik od oštećenja, gubitka ili krađe, itd.¹⁵⁰ Neke robe su osjetljive na vrstu, uslove i vrijeme potrebno za prijevoz a neke isključivo na cijenu. Na primjer za isporuku prehrambenih proizvoda sa kraćim rokom trajanja se traži najkraće vrijeme prijevoza jer vrijeme transporta do kupca skraćuje rok upotrebe proizvoda. Za drvenu građu vrijeme nije ključni faktor nego cijena prijevoza koja može dovesti do gubitka na izvoznom poslu ili odustajanja od prodaje. Pored prijevoza željeznicom, kamionom ili avionom koji se obavljaju po standardnim uslovima za pojedini prijevoz, pomorski transport je raznovrsniji s obzirom na vrstu broda, način pakovanja odnosno transporta, pozicije robe na samom brodu, zbirnog prijevoza itd. Treba napomenuti da se zbirni prijevoz organizuje i u željezničkom i u kamionskom transportu a da se charter odnosno najam aviona za određeni pojedinačni ili višekratni posao radi u avio saobraćaju. Kvalitet logističke usluge je direktna posljedica primijenjene strategije, tehnologije i organizacije logističkih procesa. Indikatori kvaliteta u logističkom sistemu odnose se na logističke resurse, logističke procese i pod-procese, ljudske resurse, menadžment i organizaciju.¹⁵¹ Transportovanje se zahtijeva u cjelokupnom procesu proizvodnje, od izrade proizvoda do dostave krajnjem korisniku i do eventualnog povrata proizvoda. Jedino dobra koordinacija između svih komponenti procesa proizvodnje donosi maksimalne koristi. U današnje vrijeme, povratna logistika doživljava brzi razvoj obzirom na povećanu konkurentnost, promovisanje korisničkih usluga i reciklažu materijala. Tražnja za povratnom logistikom otvara novo tržište za specijalističku logističku industriju.

3. Logistički sistemi

Logistiku se može shvatiti kao sustav iz samog razloga što joj je zadatak prostorno-vremenska preobrazba dobara kroz logističke procese. Poduzeća postaju logistički sustavi jer se u njima

¹⁵⁰ Jusufrić, I., Kulović, M.: Logistika u saobraćaju i špedicija, Internacionalni univerzitet Travnik, Saobraćajni fakultet, skripta, 2010.

¹⁵¹ *Ibid.*

odvijaju navedeni procesi probrazbe. Važno je prilikom objašnjavanja logističkih sustava shvatiti povezanost procesa kretanja i procesa zadržavanja roba u svakodnevnoj manipulaciji. No nije samo roba ta koja je kao fizički faktor objekt koji prolazi logističkim sustavom, već su tu prisutne i informacije, energija, ljudski faktori mnogi drugi čimbenici. Logistički su sustavi zapravo podsustavi svakog gospodarskog sustava. Postoje različiti pristupi kategoriziranja logističkih sustava. Jedan od njih je funkcionalan pristup, prema kojem je moguće izdvojiti logistiku nabave koja djelomično spada u logistiku opskrbe, zatim logistiku proizvodnje i logistiku distribucije. Planiranje, upravljanje i kontrola preobraznih tokova sastavi su dio logističkih procesa. Unutar procesa treba logistiku nabave i logistiku distribucije gledati kao sastavne dijelove marketinške logistike, dok logistiku proizvodnje i logistiku nabave treba shvatiti kao dio logistike materijala zbog kontinuiteta nabavljanja inputa za nesmetanu proizvodnju. Spomenute logističke sustave moguće je uvrstiti u logistiku industrijskih poduzeća. Trgovinska poduzeća nemaju proizvodnu proizvodnju pa nema potrebe za logistikom proizvodnje, dok kod uslužnih poduzeća nema ni logistike distribucije već je bitan samo informacijski tijek. Iako je trgovina sam po sebi usluga, ona ipak ima kao predmet rada fizički proizvod koji uz informacijski tijek mora imati i fizičku distribuciju. Logistički sustavi imaju troškove za inpute, dok outpute čine učinci logističkog sustava u obliku logističkih usluga. Stoga u poduzećima koja provode logistiku nabave i logistiku proizvodnje, logističku uslugu čini opskrba proizvoda ili materijala za vlastito poduzeće, dok se usluga isporuke javlja s druge strane prema vanjskim kupcima.¹⁵²

4. Zaključak

Međunarodni logistički i distribucijski sistem dobiva na težini i važnosti iz razloga povećanja međunarodne trgovine. Razlike u zakonima između pojedinih država, pa čak ako su samo i tranzitne, u mnogome uslođavaju upravljanje jednim takvim logističkim sistemom. Za svaki proizvod je potrebna odgovarajuća dokumentacija, koja mora biti prilagođena tržištu na koje dat proizvod ide. Da bismo pravilno prilagodili dokumentaciju tržištu potrebno je da dobro ispitamo tržište. Način na koji ćemo ispitati tržište zavisi i od strukture koju primjenimo (direktnu, partnersku, zastupničku ili distribucijsku). Prilagođavanje proizvoda tržištu na koje ga distribuiramo podrazumijeva prilagođavanje njegovog pakovanja, ambalaže kao i označavanje. Međutim zaključujemo da postoji međuzavisnost između logistike i marketinga kao poslovnih funkcija proizlazi iz činjenice da se marketinški instrumenti oblikuju kao bi zadovoljili potrebe i riješili problem kupca. Postoje koriste oblika proizvoda poput kvalitete, dizajna i imidža proizvoda koje su u marketingu važne, ali i informacije o proizvodu, mjestu i vremenu njegove nabavke. Stoga je važno istaknuti da služba prodaje mora voditi o tome računa kako bi opskrbljivala, održavala i razvijala kapacitete koje zahtjeva vlastita nabava. Ovdje je logistika distribucije prisutna dostavom (dobavljač preuzima obvezu dostave robe kupcu po nalogu nabave) i odvoženjem (kupac se obvezuje sam sebi dovesti naručenu robu) prilikom koje logistika biva uključena u marketinšku politiku, što na kraju rezultira marketinškom logistikom u poduzeću. Logistika ima trostruki odnos s proizvodnjom. Kao prvo, logistika utječe na neke odluke u proizvodnji koje su rezultat odgovora na pitanja poput što, koliko i kada proizvesti prilikom proizvodnje za poznate kupce, ali i nepoznate kupce. Logistika ima odnos sa proizvodnjom kroz osiguravanje traženih količina i opskrbljivanje proizvodnog procesa, imajući pri tom u vidu troškove. Kao treći odnos valja spomenuti

¹⁵² Šamanović J., Logistički i distribucijski sustavi, Ekonomski fakultet Split, Split, 1999., str. 15.

logistiku nabave koja se bavi tokovima robe i materijala od dobavljača do poduzeća, dok se logistika proizvodnje bavi unutarnjim tokovima do i unutar proizvodnih mjesta. Obje su povezane s proizvodnjom zbog pravovremene raspoloživosti određene robe i materijala uz najniže troškove.

LITERATURA

- [1] Tseng, Y., Yue, W. L., Taylor, M.: The Role of Transportation in Logistics Chain, Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies, Vol. 5, pp. 1657-1672, 2005.
- [2] Jusufranić, I., Kulović, M.: Logistika u saobraćaju i špedicija, Internacionalni univerzitet Travnik, Saobraćajni fakultet, skripta, 2010.
- [3] Mirsad Kulović: Uvod u saobraćajno inženjerstvo, Internacionalni univerzitet Travnik, Saobraćajni fakultet, 2011
- [4] Kolanović I., Badurina, E.: Lučki sustav u logističkom lancu, Pomorski zbornik 40 (2008) 1, str.224
- [5] Šamanović J., Logistički i distribucijski sustavi, Ekonomski fakultet Split, Split, 1999., str. 15.